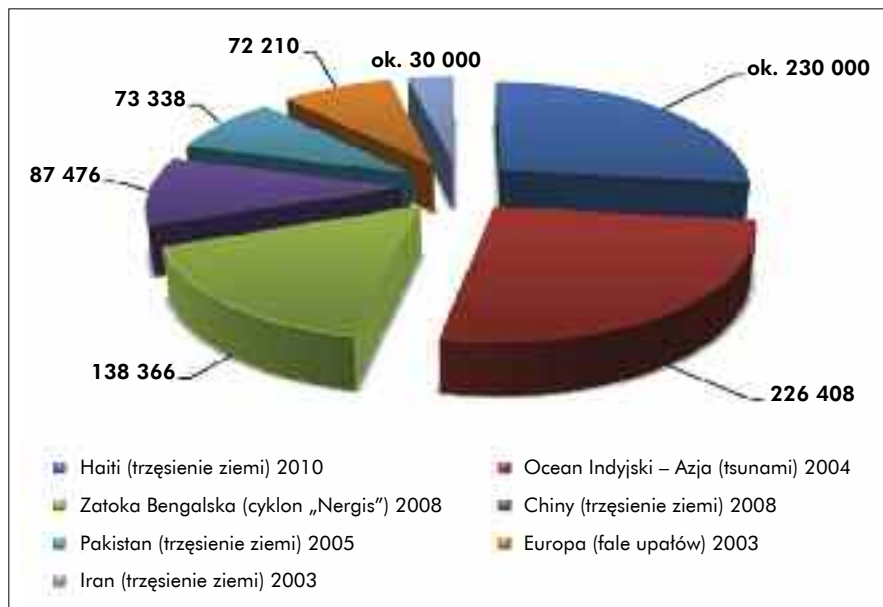

Jakub W. Jaroszyński¹
 Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

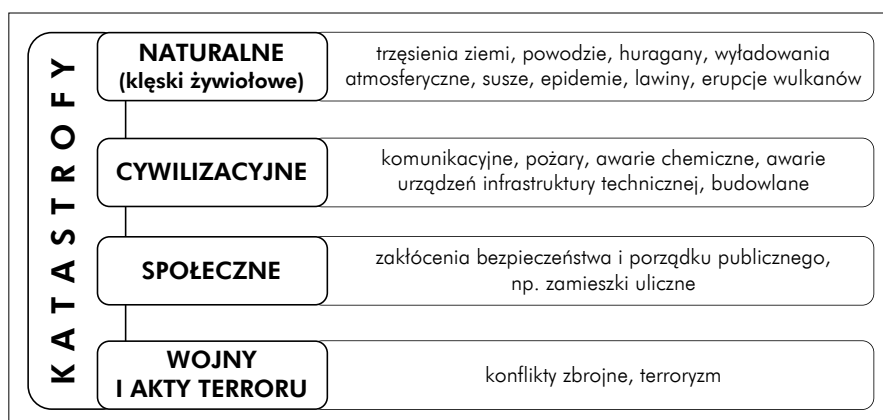
Przepływy informacyjno – materiałowe w wirtualnych łańcuchach pomocy humanitarnej

Rys. 1. Liczba śmiertelnych ofiar w katastrofach naturalnych w latach 2003 – 2010. Źródło: Na podstawie informacji ze strony: <http://www.unisdr.org/news/v.php?id=12470> (26-04-2010).

W ostatnim dziesięcioleciu obserwuje się znaczny wzrost liczby katastrof naturalnych na świecie. Średnia zgonów spowodowanych klęskami żywiołowymi

w ostatniej dekadzie wyniosła 78 000 rocznie, co stanowiło ponad 82% wzrost zgonów tego typu, w porównaniu do ostatniej dekady XX wieku².

Rys. 2. Klasyfikacja katastrof. Źródło: opracowanie własne.

Wspomniana tendencja wzrostowa dotycząca katastrof naturalnych przyczynia się do poszukiwania sposobów prowadzących do podwyższenia skuteczności niesionej pomocy. Jednym z obszarów zwiększania skuteczności udzielanej pomocy jest właśnie logistyka akcji humanitarnych, zwana również logistyką akcji pomocowych lub zwyczajnie – logistyką humanitarną (*ang. humanitarian logistics*)³. Narzędzia i metody – znane w dużej mierze z logistyki biznesowej i wojskowej – można z sukcesem zaadoptować do obszaru zarządzania akcjami humanitarnymi. Logistyka może zatem pomóc w prawidłowej organizacji akcji humanitarnych, a dokładniej: pozyskać niezbędne zasoby (potrzebne do udzielenia pomocy poszkodowanym), zapewnić ich dostawy oraz zabezpieczyć procesy przechowywania, jak i rozdziału środków pomocowych poszkodowanym. Reasumując, działania te prowadzą do głównego celu – udzielenia sprawnej pomocy i usunięcia skutków katastrofy.

Logistyka akcji humanitarnych nie ogranicza się do niesienia pomocy ofiarom poszkodowanym jedynie w katastrofach naturalnych, ale obejmuje swoim zakresem również ofiary poszkodowane w katastrofach wywołanych działalnością człowieka. Pomoc humanitarna musi być zawsze nacechowana – zgodnie z główną zasadą humanitaryzmu – szacunkiem dla drugiego człowieka i dążeniem do ograniczania mu cierpień.

Pomoc humanitarna

Pomoc humanitarna powinna być świadczona zgodnie z regułami „Good Humanitarian Donorship”⁴ oraz postano-

¹ Mgr inż. J. W. Jaroszyński jest asystentem w Katedrze Logistyki Ekonomicznej na Uniwersytecie Ekonomicznym w Katowicach (*przyp. red.*).

² Na podstawie statystyk prowadzonych przez ISDR (International Strategy for Disaster Reduction – organ Organizacji Narodów Zjednoczonych zajmujący się międzynarodową strategią ograniczania skutków katastrof naturalnych).

³ Tematykę logistyki humanitarnej, jej istotę, warunki skuteczności i zastosowanie w sferze współpracy cywilno – wojskowej, prezentowali wyczerpująco na łamach „Logistyki” w swoim artykule Tadeusz Pokusa i Wojciech Grzybowski. (*przyp. red.*).

⁴ Dobre Świadczenie Pomocy Humanitarnej.

Tab. 1. Zasady wynikające z reguł Good Humanitarian Donorship i postanowień Europejskiego Konsensusu ws. Pomocy Humanitarnej.

Zasada humanitaryzmu	Jednostkę ludzką należy traktować humanitarnie w każdych warunkach, czego przejawem jest ratowanie życia ludzkiego i niesienie ulgi w cierpieniu, przy jednoczesnym poszanowaniu jednostki.
Zasada bezstronności	Podstawą niesienia pomocy humanitarnej musi być wyłącznie zaistniała potrzeba, udzielanie pomocy humanitarnej nie może być uzależnione od narodowości, rasy, wyznania ani poglądów politycznych.
Zasada neutralności	Udzielanie pomocy humanitarnej nie łączy się ze wspieraniem jednej ze stron konfliktu zbrojnego lub innego sporu, w trakcie którego organizowana jest pomoc humanitarna.
Zasada niezależności	Oznaczająca autonomię celów humanitarnych oraz politycznych, gospodarczych i militarnych.
Zasada szybkości	Istotne jest, aby pomoc dotarła do potrzebujących w jak najkrótszym czasie od katastrofy, w następstwie której powstał kryzys humanitarny. Sprawne dostarczenie pomocy oznacza zmniejszenie szkód spowodowanych przeciagającym się kryzysem (epidemie, głód, warunki atmosferyczne).
Zasada adekwatności	Pomoc powinna w pełni odpowiadać potrzebom ludności dotkniętej kryzysem. Oznacza to konieczność pozyskiwania informacji zarówno od władz kraju biorcy, jak i na podstawie analiz polskich placówek dyplomatycznych, a także od organizacji pozarządowych, w szczególności międzynarodowych.
Zasada możliwie niskich kosztów administracyjnych	Konieczność dbania, aby koszty świadczenia pomocy (planowanie pomocy, transport, obsługa administracyjna) były możliwie niskie w stosunku do wartości faktycznie przekazanego wsparcia.

Źródło: na podstawie informacji ze strony <http://www.polskapomoc.gov.pl> (26-04-2010).

wieniami Europejskiego Konsensusu ws. Pomocy Humanitarnej, z których wynikają zasady przedstawione w tabeli 1.

Organizacje humanitarne mogą funkcjonować w różnej strukturze i pod tym względem można podzielić je na organizacje rządowe, pozarządowe lub współpracujące z organizacjami międzynarodowymi (na przykład pod auspicjami ONZ⁵). Do największych polskich organizacji zajmujących się pomocą humanitarną należą takie, jak Polski Czerwony Krzyż, który należy do Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca⁶, Caritas Polska⁷, współpracująca z Caritas Internationalis czy też Polska Akcja Humanitarna, założona i prowadzona do chwili obecnej przez Janinę Ochojską.

Logistyka humanitarna

Organizacje humanitarne działają w warunkach specyficznych, dlatego logistyka w tym obszarze również jest niestandardowa. W logistyce humanitarnej można

wymienić kilka cech ją charakteryzujących, takich jak:

- wymuszona szybkość działania, a przez to krótki czas na zorganizowanie akcji
- brak szeregu informacji potrzebnych do zaplanowania i wykonania operacji logistycznych

Rys. 3. Etapy zarządzania kryzysem humanitarnym. Źródło: opracowanie własne.

- ograniczoność zasobów i infrastruktury (może być zniszczona lub po prostu nie istnieje)
- nieprzewidywalność strony popytowej i podażowej
- nieprzewidywalność w miejscu udzielenia pomocy

- każda katastrofa jest inna, co nie pozwala na ujednoczenie łańcucha dostaw pomocy humanitarnej⁸.

Głównym zadaniem stojącym przed logistyką humanitarną jest jak najszybsze dostarczenie środków pomocowych od miejsca zbiórki do potrzebujących, do których należą zazwyczaj dostawy żywności, wody, lekarstw i zapewnienie odpowiednich warunków sanitarnych oraz zapewnienie schronienia poszkodowanym.

W organizowaniu akcji humanitarnych na poziomie zarządzania można wymienić trzy najważniejsze etapy (rysunek 3). Sprawą nadrzędną jest utrzymywanie przez organizację humanitarną stanu czujności – w tym celu należy opracowywać plany działania na wypadek wystąpienia różnych rodzajów katastrof. Takie działania pozwalają na sprawniejszą reakcję w momencie katastrofy. Kolejnym etapem jest już wystąpienie samej katastrofy i wdrożenie tymczasowego projektu zarządzania.

Ostatnim etapem jest odbudowa i zapobieganie (celowo połączone ze względu na charakter długoterminowy), które powinny nastąpić po zakończeniu doraźnej pomocy w miejscu wystąpienia katastrofy. Na tym etapie zasadnym wydaje się

stworzenie długoterminowego projektu zarządzania, aby móc prawidłowo wykonać wszystkie zadania na tym poziomie.

Należy także wspomnieć, że liczba donacji będzie zdecydowanie większa w początkowym etapie katastrofy (czyli

⁵ Organizacja Narodów Zjednoczonych (United Nations).

⁶ Z ang. *International Red Cross and Red Crescent Movement* – międzynarodowy ruch humanitarny, zrzeszający około 97 mln wolontariuszy na całym świecie, często niepoprawnie tłumaczony jako Międzynarodowy Czerwony Krzyż.

⁷ Największa kościelna organizacja charytatywna w Polsce; nadzór nad nią sprawuje Konferencja Episkopatu Polski.

⁸ Opracowanie własne na podstawie „Proceedings of the 2009 Humanitarian Logistics Conference”, February 19 – 20, 2009, Georgia Institute of Technology, Atlanta 2009.

w reakcji na katastrofę), co wiąże się z odruchem humanitarnym⁹. Z czasem odruch ten traci na sile, a pozyskanie środków (donatorów) na etap odbudowy oraz zapobiegania w przyszłości będzie utrudniony. Dlatego wdrażanie długoterminowego projektu powinno być wsparte działaniami marketingowymi, które przypominają o potrzebach dalszych działań w miejscu katastrofy.

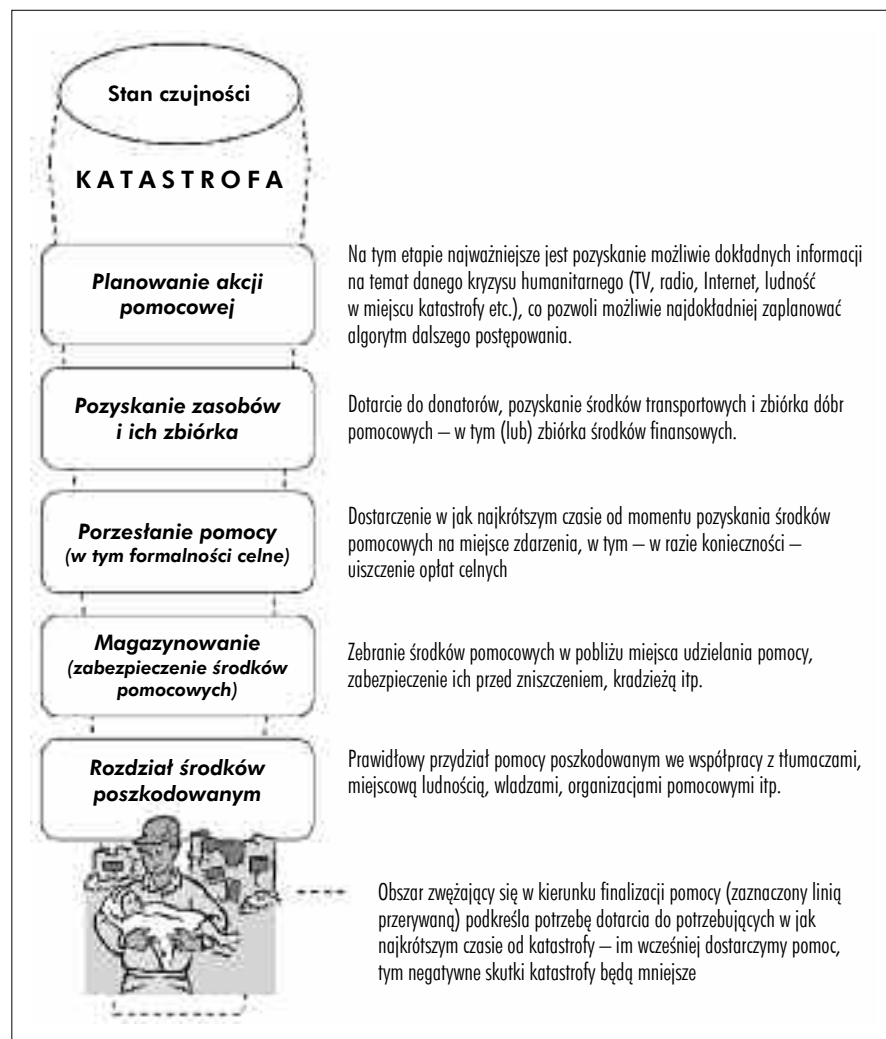
z opisem przyporządkowanych czynności, które charakteryzują poszczególne z nich. Sytuacja na schemacie dotyczy (oprócz nieodzownego stanu czujności) chronologicznej lawiny zdarzeń od momentu zaistnienia katastrofy humanitarnej aż do momentu ostatecznego – udzielenia doraźnej pomocy poszkodowanym. Pominięto w niej dalsze etapy, jakimi są na przykład zwroty niewykorzystanych

które traktują siebie często jako swoistą konkurencję. Orientacja ta powinna się zmienić, gdyż takie organizacje powinny siebie postrzegać raczej w kategoriach sprzymierzeńców dążących do jednego celu – pomocy poszkodowanym ludziom. Wzrost współpracy pomiędzy organizacjami humanitarnymi mógłby owocować zwiększeniem skuteczności w organizowaniu akcji pomocowych poprzez wkład wiedzy wypływającej z doświadczenia każdej z nich. Ponadto, współpraca taka pozwoliłaby stworzyć pewne ramy wspólnego działania oraz skoordynowałaby obszar logistyki.

Przedstawiona możliwość współpracy w celu udzielenia pomocy dotkniętym katastrofą, mogłaby stworzyć sprawny działający łańcuch dostaw pomocy humanitarnej, a specyfika tego łańcucha wpisalaby się w koncepcję wirtualności – można je wtedy określić jako wirtualne łańcuchy dostaw pomocy humanitarnej. Łańcuch taki (podobnie jak w wirtualnych łańcuchach dostaw w biznesie) cechowałby się tymczasowością – zawiązywałby się na potrzeby konkretnej akcji humanitarnej, a potem ulegał rozwiązaniu.

Podstawą sprawnego działania takich łańcuchów byłaby ścisła wymiana informacji pomiędzy organizacjami humanitarnymi (na rysunku 5 przepływ informacji jest zaznaczony linią przerywaną). Źródłem informacji jest miejsce katastrofy i przez stworzenie wspólnej platformy informacyjnej należy dystrybuować tą wiedzę do wszystkich uczestników takiego łańcucha dostaw. Powinno to skutkować aktualną informacją w całym łańcuchu, co pozwoli z kolei na błyskawiczną reakcję i skuteczniejszą organizację pomocy. W opisanym wypadku wszyscy uczestnicy łańcucha wykorzystują bieżące informacje dotyczące zapotrzebowania na pomoc ze strony poszkodowanych, czyli – podobnie jak w biznesie orientacja na kliencie – tu następuje ścisła koncentracja na poszkodowanym. Linią ciągłą zostały zaznaczone przepływy materiałowe, czyli droga dotarcia fizycznej pomocy do miejsca katastrofy.

Warto też podkreślić, że wirtualne łańcuchy dostaw pomocy humanitarnej cechują się dużym rozproszeniem geograficznym oraz sieciową strukturą organi-

Rys. 4. Etapy organizowania akcji pomocowej. Źródło: opracowanie własne.

Reasumując, pomoc krótkoterminowa cechuje się szybkością działania i substytucyjnością, ale łatwiej pozyskać donatorów, natomiast długoterminowa – dłuższym czasem na przygotowanie, możliwością rozwoju pomocowego łańcucha dostaw i dzięki temu redukcją kosztów (za to pozyskanie donatorów wiąże się często z koniecznością organizowania akcji promocyjnych).

Na rysunku 4 zostały zaprezentowane etapy organizowania akcji pomocowej

środków pomocowych lub działania dążące do odbudowy i zapobiegania podobnej katastrofie w przyszłości.

Wirtualny łańcuch dostaw pomocy humanitarnej

Jednym z głównych problemów logistyki humanitarnej, dotyczącego obszaru organizacyjnego, jest brak współpracy pomiędzy organizacjami humanitarnymi,

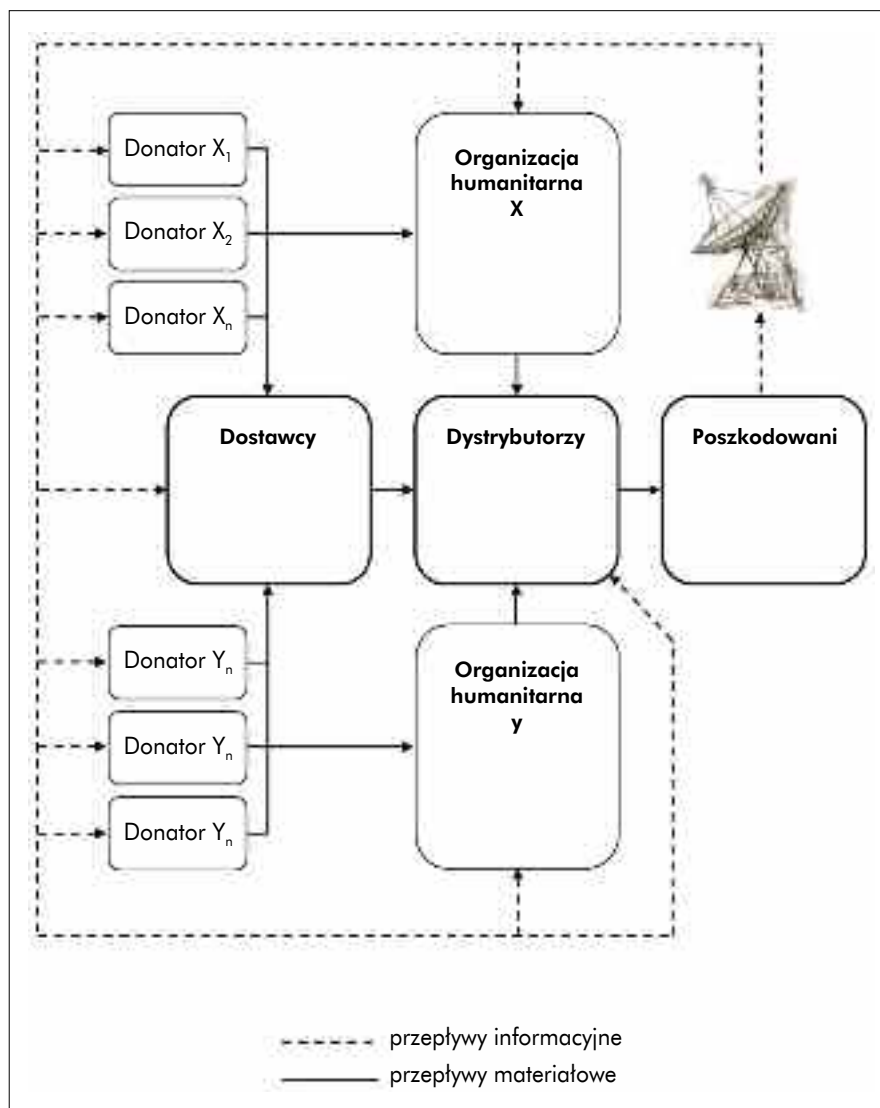
⁹ Rozumiany tu przez autora jako reakcja spontaniczna związana z chęcią natychmiastowej pomocy przez obserwatorów, wysokim poziomem empatii, współczucia.

zacyjną – zwłaszcza w obszarze donatorów. Reasumując, wirtualizacja łańcuchów pomocy humanitarnej pozwoli na skuteczniejsze działanie poprzez odpowiednią wymianę informacji, a ponadto powinna przyczynić się do wykorzystania doświadczenia i kluczowych kompetencji wszystkich swoich uczestników.

Podsumowanie

Aplikacja znanych metod i narzędzi logistycznych do obszaru akcji pomocowych zaowocowała powstaniem logistyki humanitarnej, co przyczyniło się do zwiększenia skuteczności niesionej pomocy. Należy jednak pamiętać, że koncepcja logistyki humanitarnej jest stosunkowo nowa i cechuje się niedopracowaniem w pewnych obszarach. Dlatego też niezbędne jest przeprowadzanie studiów przypadków zorganizowanych akcji humanitarnych i próba opracowania modeli (schematów działań), które będą charakterystyczne i możliwe do zastosowania w danych rodzajach katastrof.

Dalszy rozwój koncepcji logistyki humanitarnej musi uwzględniać znaczenie działań długoterminowych, a nie skupianie się jedynie na pomocy natychmiastowej. Dodatkowo, przeprowadzanie ocen kosztów i korzyści przez organizacje humanitarne może przyczynić się do pozyskiwania przez nie większej liczby donatorów. Ewolucja koncepcji logistyki humanitarnej musi opierać się również na współpracy pomiędzy organizacjami, co pozwoli przede wszystkim na wymianę wiedzy. W tym celu z pomocą przychodzą technologie informatyczne, które mogą wspierać właściwy przepływ informacji – a idąc dalej – możliwe jest zaadoptowanie koncepcji wirtualnych łańcuchów dostaw, znanych już z logistyki gospodarczej. W wirtualnych

Rys. 5. Przepływy informacyjno – materiałowe w wirtualnym łańcuchach dostaw pomocy humanitarnej. Źródło: opracowanie własne.

łańcuchach dostaw pomocy humanitarnej właściwy przepływ informacji oznacza właściwsze rozpoznanie potrzeb i śledzenie informacji w czasie rzeczywistym w całym łańcuchu pomocowym, dotyczące zapotrzebowania ze strony ofiar danej katastrofy.

LITERATURA

1. „Proceedings of the 2009 Humanitarian Logistics Conference”, February 19 – 20, 2009, Georgia Institute of Technology, Atlanta 2009.
2. www.unisdr.org
3. www.polskapomoc.gov.pl